

Prof. dr hab. Magdalena Piorunek
Wydział Studiów Edukacyjnych
UAM Poznań

Poznań, 14. 12.2019

RECENZJA

w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie – pedagogika **dr Ewy Karmolińskiej-Jagodzik** dla komisji,
powołanej przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów Naukowych,
na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu

Sylwetka Habilitantki oraz Jej dorobek naukowy, dydaktyczny i popularyzatorski

Dr Ewa Karmolińska-Jagodzik swoją edukację wyższą oraz dotychczasowe awanse naukowe uzyskała na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Na Wydziale Nauk Społecznych UAM ukończyła psychologię uzyskując w 2002 roku tytuł zawodowy magistra na podstawie pracy *Komunikacja w rodzinie z problemem alkoholowym* (promotor: dr hab. S. Frydrychowicz). Pięć lat później na Wydziale Studiów Edukacyjnych uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na podstawie pracy dr zatytułowanej *Młodzież ze środowisk zagrożonych marginalizacją wobec własnej przyszłości* (promotor: prof. dr hab. A. Zandecki). Od momentu ukończenia studiów magisterskich na kierunku psychologia Habilitantka jest zatrudniona w Wyższej Szkole Humanistycznej im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Lesznie na stanowisku wykładowcy, a od 2009 roku – także na stanowisku adiunkta w Zakładzie Pedagogicznych Problemów Młodzieży na WSE.

Dorobek naukowy Habilitantki lokuje się w obrębie kilku subdyscyplin pedagogiki (sama zainteresowana nie dokonuje takiego przyporządkowania): pedagogiki młodzieży, teorii i praktyki wychowania, pedagogiki rodziny, pedagogiki społecznej.

Dr Ewa Karmolińska-Jagodzik jest autorką dwóch monografii – jedna stanowi pokłosie pracy doktorskiej, a jej tytuł jest tożsamy z tytułem dysertacji (2009), druga zaś zatytułowana *Dialogi międzygeneracyjne. Komunikacja młodzieży z rodzicami* (Wydawnictwo Naukowe UAM, 2019, ss.378) stanowi główne osiągnięcie naukowe w naukowe w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego dr hab.

Dr E. Karmolińska-Jagodzik opublikowała ponadto sześć autorskich artykułów w czasopiśmie z listy ERIH – Studia Edukacyjne (w tym jeden oddany do druku). Jest także Autorką trzech artykułów (w tym jeden współautorski) oraz jednej recenzji w innych czasopismach. Jest także redaktorem jednej pracy zbiorowej pt. *Międzypokoleniowe relacje młodzieży z rodzicami. Wybrane konteksty edukacyjne* (2016) oraz współredaktorem dwóch kolejnych. W Jej dorobku naukowym znajduje się także 14 rozdziałów w pracach zbiorowych (część z nich o charakterze współautorskim) oraz pięć opracowań o charakterze eksperckim.

Jest to więc ilościowo dorobek znaczny uprawomocniający Jej aspiracje habilitacyjne.

Na podkreślenie zasługuje duża aktywność w zakresie inicjowania i uczestnictwa dr Karmolińskiej-Jagodzik w projektach naukowych. Autorka przywołuje dziesięć takich projektów, w których uczestniczyła w różnej roli (głównie wykonawcy), o różnym statusie – od projektów o charakterze międzynarodowym czy krajowym po wewnętrznie realizowane w ramach WSH w Lesznie i WSE w Poznaniu.

Na szczególne wyróżnienie zasługują te o charakterze międzynarodowym. Niestety Habilitantka nie załącza w ramach dokumentacji składanej w przewodzie habilitacyjnym dokumentów potwierdzających formalnie Jej udział we wspomnianych projektach (podobnie rzecz przedstawia się w odniesieniu do pozostałych Jej przedsięwzięć).. Znalazły się wśród nich następujące:

- „Influence of English on another studied language”. Projekt kierowany przez PhDr Vere Tauchmanová. Prowadzenie przez habilitantkę prac eksperckich dotyczących specyfiki rozwoju młodzieży w wybranych obszarach dotyczących projektu. 2016–2017 w ramach projektu: SV č. 2121 – Vliv angličtiny na další studovaný jazyk pod vedením hlavní řešitelky PhDr. Věry Tauchmanové, Ph.D;
- „Using Music In Teaching”. Projekt kierowany przez PhDr. Petre Besadova (Project No. 2123); Habilitantka była członkiem zespołu badawczego ds. kształcenia kompetencji kluczowych nauczycieli w zakresie umiejętności radzenia sobie w procesie dydaktycznym i w relacjach z uczniami;

- Bruksela European Parliament. Eurodiaconia 4th annual cross-party breakfast meeting. Building up skills for social inclusion. Services for work and social inclusion of long-term unemployed persons. Good practice from Eurodiaconia members, 11.10.2017 – Habilitantka przygotowała analizę dotyczącą zasobów młodzieży wykorzystywanych w działaniach projektowych w Polsce oraz brała udział w dyskusji w trakcie debaty w Parlamencie Europejskim;
- Habilitantka wspólnie z Inettą Nowosad z UZ pełniła funkcję koordynatora projektu międzynarodowego i zadań konsorcjum w ramach programu: Kurs Intensywny IP, Erasmus plus Polska (UZ, UAM – Czechy (Hradec Kralova) – Niemcy (Lipsk) – Austria (Pedagogike hoh Steiermark w Graz);
- Uczestniczyła w tzw. Grantie norweskim, (FSS/2013/IIC/W/0004) w charakterze wykonawcy i eksperta (FSS/2013/IIC/W/0004) realizowanym w ramach partnerstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Polskiej Szkoły w Reykjaviku. W ramach projektu powstała publikacja: Karmolińska-Jagodzik, E., Marciniak, M. (2015). *Uzależnienia od substancji psychoaktywnych – geneza, mechanizmy, profilaktyka i interwencja*. W: J. Pyżalski (red.), *Wychowawcze i społeczno-kulturowe kompetencje współczesnych nauczycieli. Wybrane konteksty* (s. 115–133). Łódź oraz materiały edukacyjne umieszczone na stronie internetowej projektu (w tym, autorski film na temat faktów i mitów dotyczących uzależnień).

Habilitantka odbyła trzy krótkoterminowe staże w zagranicznych ośrodkach akademickich. Były to mianowicie staże w Matej Bel University w Bańskiej Bystrzycy na Słowacji, Uniwersytecie w Hradec Kralove w Czechach i w Uniwersytecie w Cordobie w Hiszpanii.

Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Polskiego Towarzystwa Pedagogiki Porównawczej, Wielkopolskiego Towarzystwa Terapii Systemowej i członkiem Polskiego Stowarzyszenia TRE oraz członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma wydawanego przez WSE: „Kultura-Społeczeństwo- Edukacja” (wcześniej - do 2010 roku także czasopisma „Pampaedia”).

Sprawowała także opiekę naukową w charakterze promotora pomocniczego nad doktoratem Lucyny Myszki-Strychalskiej (doktorat obroniony w 2016 roku, promotor: prof. dr hab. A. Cybal-Michalska).

Działalność naukowa Habilitantki była dwukrotnie nagradzana zarówno przez Rektora UAM, jak i Rektora WSH w Lesznie. Była Ona też laureatką nagród dydaktycznych

w obydwu uczelniach.

Aktywność konferencyjna Habilitantki jest znaczna – brała Ona czynny udział w kilkudziesięciu konferencjach naukowych o różnym zasięgu (w tym dydaktycznych i popularyzatorskich).

Dr Ewa Karmolińska-Jagodzik jest również cenionym dydaktykiem akademickim (wspomniane dwie nagrody dydaktyczne będące efektem studenckich ewaluacji zajęć prowadzonych przez Habilitantkę), prowadzącym liczne przedmioty na studiach stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych zarówno w WSH w Lesznie, jak i na WSE w Poznaniu.

Jej zaangażowanie organizacyjne (liczne pełnione funkcje) jest przede wszystkim ulokowane w ramach WSH w Lesznie.

Mocną stroną Habilitantki jest Jej zaangażowanie w przedsięwzięcia naukowo-popularyzatorskie w środowisku lokalnym. Egzemplifikacją tej sfery działalności dr Karmolińskiej-Jagodzik jest kierowanie przez Nią projektem „Partner-system wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym” we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Lipnie (sierpień 2008-październik 2010) czy występowanie także w roli kierowniczej w projekcie „Wsparcie ucznia i nauczyciela w trudnych sytuacjach edukacyjnych” we współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Lesznie (2014-2015). Takie zaangażowanie świadczy o zrozumieniu przez Habilitantkę rozszerzonej trzeciej misji uniwersytetu i konieczności współpracy uczelni z różnymi instytucjami i placówkami otoczenia społecznego, prowadzącymi nie tylko komercyjną działalność, ale także o uznaniu przez Nią praktycznego charakteru pedagogiki. O ścisłej współpracy Habilitantki z otoczeniem społecznym uczelni a także Jej związkach z podmiotami edukacyjnymi oraz zajmującymi się opieką czy wsparciem społecznym świadczą także przygotowywane przez Nią sukcesywnie ekspertyzy. Są wśród nich następujące:

- ekspertyza w ramach projektu: „Prowadzenie całościowych badań dotyczących funkcjonowania systemu oddziaływań profilaktycznych w Polsce” (umowa NR MEN/2016/DWKI/1175), listopad 2016,
- ekspertyza dotycząca sposobów radzenia sobie ze stresem wśród dzieci i młodzieży z rodzin zastępczych (umowa zawartą z PCPR Leszno, w ramach projektu nr 2Z/US/2017/EFS),
- opracowanie wyników ankiet ewaluacyjnych w ramach projektu: „Lepsze jutro II. Program aktywizacji społeczno-zawodowej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym” POKL.07.02.01-30-077/13,

- ankieta ewaluacyjna wstępna i końcowa w ramach projektu: 22.08.2008, Projekt: „PARTNER – system wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym” – Program Operacyjny Kapitału Ludzkiego Priorytet VII Działanie 7.1 – Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji. Umowa nr EFS/1/08,
- ekspertyza na temat relacji międzygeneracyjnych współczesnej młodzieży w ramach II Forum młodzieży SEP w Szczecinie: „*Jaka wizja, kierunki i formy działania młodzieży w Stowarzyszeniu?*”, 04.04.2010

Na uwagę i szczególne docenienie zasługuje także imponująca liczba projektów i eksperckich prac zleconych przez zewnętrzne podmioty edukacyjne, w których Habilitantka brała udział. Tak szeroki zakres ekspertyz i projektów praktycznych realizowanych przez Habilitantkę wiąże się zapewne z Jej przygotowaniem zarówno psychologicznym, jak i pedagogicznym, wskazuje na duże doświadczenie w podejmowaniu tego typu aktywności, dowodzi Jej zaangażowania na rzecz praktyki społecznej. Do podobnych wniosków prowadzi także obszerna lista działań podejmowanych w celu popularyzacji wiedzy pedagogicznej.

Aktywności dr Ewy Karmolińskiej-Jagodzik dowodzi także stałe podnoszenie kwalifikacji dydaktycznych i zawodowych oraz udział w różnego typu warsztatach, kursach i szkoleniach.

Głównym osiągnięciem naukowym wskazywanym przez Habilitantkę jest monografia autorska zatytułowana *Dialogi międzygeneracyjne. Komunikacja młodzieży z rodzicami*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019. Jest ona naturalną konsekwencją zainteresowań Autorki problematyką komunikacji w rodzinie, która stanowiła także przedmiot Jej pracy magisterskiej.

Nie sposób nie dostrzec wagi zaproponowanego tematu badawczego, bowiem zarówno z punktu widzenia teorii, jak i praktyki wychowania w rodzinie oraz funkcjonowania tego złożonego systemu społecznego, problem komunikacji pomiędzy rodzicami a dziećmi jawi się jako kluczowy. Dodatkowo niezwykle aktualny, w kontekście przemian rodziny ponowoczesnej, w której procesy efektywnej komunikacji stanowią prawdziwe wyzwanie w dobie zawrotnego tempa życia, kurczącego się czasu przeznaczanego na dialog, indywidualizacji sprzyjającej rozluźnieniu więzi międzyludzkich, realizacji znacznej części potrzeb emocjonalno-społecznych w rzeczywistości wirtualnej. Etap adolescencji, na którym skupia się Autorka i do którego odnosi swoje badania, to także swego rodzaju okres krytyczny dla kształtu wewnątrzrodzinnego dialogu ponieważ stanowi sprawdzian dotychczasowych relacji międzypokoleniowych, budowy zaufania wzajemnego, mądrego wychowania z

poszanowaniem dla autonomii dorastającego dziecka i poszerzania zakresu rozumnej swobody. To etap trudny zarówno dla poszukującego swej tożsamości adolescenta, jak i rodzica, zmuszonego do przeformułowania kształtu dotychczasowych relacji z dzieckiem. Powyższe argumenty wskazują jednocześnie na adresatów dociekań Autorki, którymi stać się mogą zarówno teoretycy, jak i praktycy edukacji młodzieży.

Zanim przejdę do bardziej szczegółowej analizy i oceny monografii pragnę podkreślić moją ogólnie pozytywną jej ocenę.

Monografia ma strukturę charakterystyczną dla prac badawczych w naukach społecznych. Trzy rozdziały o charakterze przeglądowo-teoretycznym poprzedzają rozdział opisujący metodologiczne założenia realizowanego projektu badawczego oraz rozdział prezentujący deskrypcję i analizę wyników badań autorskich. Konstrukcja pracy nie budzi zastrzeżeń, jest logiczna, merytorycznie uzasadniona.

W rozdziałach teoretycznych Autorka odwołuje się do trzech osiowych zagadnień sygnalizowanych w tytule monografii. Dokonuje mianowicie w kolejności:

- w pierwszym rozdziale analiz definicyjnych pojęcia pokolenie, prezentując je w świetle teorii socjologicznych i psychologicznych. W tym drugim kontekście odwołuje się wybiórczo do konstytutywnych cech etapu adolescencji opisywanego przez takie czynniki, jak: tożsamość osobowa w opozycji do rozproszenia i dyfuzji ról, tożsamość społeczna, autoidentyfikacja pokoleniowa, moratorium psychospołeczne, bunt młodzieńczy, perspektywy temporalne i wizje przyszłości personalnej, relacje i więzi rodzinne;

- w drugim rozdziale zawarła przegląd wybranych stanowisk teoretycznych dotyczących procesów komunikowania się, kontekstowo odnosząc je do środowiska rodzinnego. Scharakteryzowała genezę i tradycje w teorii komunikacji, wskazując następnie na wybrane teorie psychologiczne (teoria Millera, Watzlawika, Awdiejewa i Nęckiego) oraz socjologiczne (Mead, Goffman, Habermas) komunikacji interpersonalnej. Wspomniane treści uzupełniają informacje o komunikacji niewerbalnej, wybranych blokadach komunikacyjnych oraz specyfice dialogu jako formy komunikacji;

- w trzecim rozdziale wskazała wybiórczo na uwarunkowania relacji międzygeneracyjnych w rodzinie, skupiając się na jej przemianach inicjowanych procesami makrospołecznymi i obrazie współczesnych rodziców. W myśl założeń systemowej teorii rodziny odniosła procesy komunikacji do specyfiki relacji pomiędzy członkami systemu, ze szczególnym uwzględnieniem interakcji na linii dorastające dzieci – rodzice. Scharakteryzowała wybrane aspekty międzygeneracyjnego dialogu, w tym specyfikę i potencjalne źródła konfliktów międzypokoleniowych.

Dokonany dobór i przegląd treści zaproponowany w powyższych rozdziałach stanowi dobrą podbudowę teoretyczną do zaprezentowanego w dalszej części opracowania Autorskiego projektu badawczego. Wywód jest logiczny, ustrukturyzowany, bogaty informacyjnie, prowadzony w oparciu o reprezentatywną, generalnie rodzimą literaturę z zakresu nauk społecznych, ma charakter sprawozdawczy. Autorka relacjonując wybrane teorie, skupia się na ich deskrypcji, nie prowadząc analiz odnośnie do ich trafności, ani ich nie wartościując.

Rozdział czwarty prezentujący podstawy metodologiczne prowadzonych weryfikacji zbudowany jest zgodnie z zasadami konstrukcji projektów badawczych w naukach społecznych prowadzonych w paradygmacie ilościowym. Badania mają charakter diagnostyczno-zależnościowy. Autorka w omawianym rozdziale zaprezentowała poprawnie poszczególne kroki postępowania badawczego. Odniosę się jednak do niektórych z nich polemizując z Autorką, co zasadniczo nie podważa znaczenia opisowego i eksplanacyjnego prowadzonych badań.

Habilitantka za cel prowadzonych badań postawiła scharakteryzowanie procesów komunikacji między pokoleniem młodych i pokoleniem ich rodziców, z perspektywy młodzieży (s.206 monografii). To zabieg w pełni uprawniony, choć z założenia skupiający się na jednej stronie relacji międzygeneracyjnej i odwołujący się do jej oglądu rzeczywistości społecznej, co w konsekwencji prowadzi do jednowymiarowej rekonstrukcji problemu. Z drugiej jednak strony, otwiera kolejne pola eksploracji. Zestaw problemów badawczych, na które poszukuje się odpowiedzi obejmuje cztery problemy (nazwane przez Autorkę szczegółowymi) o następującym brzmieniu:

1. *Przez jakie kategorie w kontekście autoidentyfikacji pokoleniowej opisuje się badana młodzież?* (s.207 monografii)
2. *Jakie są treści, formy i reguły procesów komunikacji międzygeneracyjnej badanej młodzieży z jej rodzicami?* (s.208)
3. *Jakie czynniki determinują procesy komunikacji międzygeneracyjnej między pokoleniem badanej młodzieży a jej rodzicami?* (s.208)
4. *Jak badane osoby oceniają swoją rodzinę w obszarach: komunikacja, spójność, tożsamość oraz autonomia?* (s.208).

Przyjrzenie się tej liście pytań badawczych rodzi pewien niedosyt. O ile zauważamy (na podstawie analizy zmiennych) nadreprezentację pytań o autoidentyfikację badanych (aż 20 zmiennych – s.213-215), to znacznie mniej znajdujemy pytań o postrzeganie przez młodzież pokolenia jej rodziców – partnerów w relacjach komunikacyjnych. A obraz ten

wyduje się być istotny dla wyjaśnienia specyfiki interakcji obydwu pokoleń. W ramach problemu pierwszego pojawia się tylko zmienna „obszary postrzeganych różnic międzypokoleniowych”, co do których występowania, jak wynika ze stosownych partii tekstu w kolejnym rozdziale (s.260), badani mieli tylko ustosunkować się do kwestii stopnia różnicy zdań pomiędzy nimi i rodzicami (pytanie ze skalą) a także w innym miejscu (problem trzeci) – „ocena rodziców przez respondentów”. Autoidentyfikacje dokonywane przez respondentów na użytek badania w niewielkim stopniu obejmują samoopis w kontekście komunikacyjnym (np. oceny swoich kompetencji w roli nadawcy i odbiorcy komunikatu, specyfiki jego dekodowania w określonych kontekstach sytuacyjnych itd.). Odnosi się wrażenie, że Autorka skupiła się bardziej na pokazaniu obrazu młodzieży w ogóle (co samo w sobie jest oczywiście także interesujące), a nie obrazu młodzieży w sytuacji komunikacyjnej, przyjmując generalnie ogólne założenie, że zmiany tożsamości adolescentów rzutują na procesy komunikacyjne w rodzinie. Nie do końca trafne wydaje się także sformułowanie problemu 3., bowiem Habilitantka nie tyle odnosi się do czynników determinujących (raczej różnicujących?) procesy komunikacyjne, co bada specyfikę sytuacji komunikacyjnej i jej kontekst oraz wybrane komponenty wewnątrzrodzinnych relacji. Pożądane byłoby z mojego punktu widzenia uszczegółowienie zaproponowanych pytań badawczych oraz dodanie do tej listy pytań o charakterze zależnościowym. Stoję także na stanowisku (nie jest ono podzielane przez wszystkich metodologów), że formułowanie hipotez wymagane jest tylko w odniesieniu do pytań zależnościowych, dotyczących związków między zmiennymi, nie wymagają tego zabiegu pytania *stricte* diagnostyczne, które stawiamy właśnie po to by dowiedzieć się „jak wygląda otaczająca nas rzeczywistość”, a nie poprzestawać na (nawet uzasadnionych) przypuszczeniach w tym zakresie.

Habilitantka w obszernych tabelach na stronach 212-220 monografii zaprezentowała listę zmiennych zależnych i niezależnych oraz ich kategorii oraz odniosła czytelnika do wskaźników (nie nazywając ich rodzaju- inferencyjne?, definicyjne?) utożsamionych z numerami pytań z narzędzia diagnostycznego. Problem polega jednak na tym, że autorskie narzędzie badawcze nie zostało w monografii zamieszczone, co uniemożliwia weryfikację owych wskaźników, jak i konstrukcji samego narzędzia. Nie mogę także nie zauważyć, że wśród kategorii zmiennej *blokady w komunikacji międzygeneracyjnej* (s. 219 monografii) znalazły się *komunikaty typu Ja* (nr 26), *parafrazowanie*, (nr 27) *odzwierciedlanie* (nr 28), które należą do najważniejszych komponentów efektywnej komunikacji.

W zrealizowanym projekcie badawczym Habilitantka posłużyła się metodą sondażu diagnostycznego, wykorzystując w jego ramach – autorski kwestionariusz ankiety oraz

standaryzowany Kwestionariusz Relacji Rodzinnych Plopy i Połomskiego służący do oceny relacji rodzinnych w wymiarze komunikacji, spójności, autonomii –kontroli oraz tożsamości (pozyskane dane stanowiły odpowiedź na 4. pytanie badawcze).

Dobór metody badawczej jest adekwatny do przyjętych celów i założeń projektu. Badania prowadzono na dużej 572- osobowej próbie uczniów szkół ponadgimnazjalnych, ze zróżnicowanych środowisk edukacyjnych Wielkopolski. Próba nie miała charakteru reprezentatywnego, choć Autorka stosując celowo-losowy dobór próby starała się zapewnić jej względną wewnętrzną różnorodność.

Wskazane przez mnie powyżej uwagi i sugestie, czynione z recenzenckiego obowiązku, nie zmieniają mojej pozytywnej oceny zrealizowanego projektu badawczego.

W rozdziale piątym Habilitantka w interesujący, syntetyczny sposób zaprezentowała i zanalizowała uzyskane wyniki badań sondażowych, ilustrując je licznymi wykresami, wskazując także na zależności między wybranymi zmiennymi uchwycone przy pomocy adekwatnie dobranych testów statystycznych. Prowadzony opis i analiza odpowiada poszczególnym obszarom problemowym wyróżnionym w rozdziale metodologicznym. Autorka nie tylko relacjonuje pozyskane dane, stara się je także komentować w świetle literatury, podsumowywać, wnioskować na ich podstawie, w niektórych kwestiach odnosić do praktyki społecznej. Jest to tekst interesujący poznawczo, bogaty informacyjnie, dobrze korespondujący z zamysłem badawczym i założeniami zrealizowanego projektu.

Na podkreślenie zasługuje bardzo syntetyczny, ale ważny rozdział zawierający końcowe refleksje Autorki, zwłaszcza te odnoszące się do wyróżnionych przez Nią trzech stylów prowadzenia dialogów wykorzystywanych przez badaną młodzież w procesach komunikacji z rodzicami. Są to mianowicie – dialog pozytywny (wartościowy), dialog pozorny i negatywny. Monografię zamyka deklaracja Autorki odnośnie do możliwości kontynuacji badań, w optyce jakościowej w celu pokazania pogłębionej charakterystyki procesów komunikacyjnych w rodzinie.

Reasumując, monografia *Dialogi międzygeneracyjne. Komunikacja młodzieży z rodzicami* zasługuje na pozytywną ocenę, zarówno ze względu na wagę i aktualność podjętych zagadnień dla teorii i praktyki funkcjonowania rodziny, dokonany szeroki ogląd interdyscyplinarnej literatury przedmiotu, jak i zasadniczo poprawnie (niezależnie od wcześniejszych uwag) zrealizowany oryginalny projekt badawczy, którego wyniki trafnie zaprezentowano i zanalizowano.

Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze Habilitantka ulokowała w ramach dwóch obszarów tematycznych: pedagogiki młodzieży (*Młdzież jako przedmiot i podmiot badań pedagogicznych i jej funkcjonowanie w sferze życia społecznego i rodzinnego*) oraz edukacji młodzieży i problemów rozwojowych będących jej udziałem (Autoreferat, s.22).

Do pierwszego obszaru tematycznego Habilitantka zaliczyła monografię *Młdzież ze środowisk zagrożonych marginalizacją wobec własnej przyszłości* (2009), stanowiącą pokłosie Jej pracy doktorskiej, ocenionej *de facto* na poprzednim etapie awansu naukowego, a także sześć artykułów w czasopismach naukowych oraz kilka tekstów w pracach zbiorowych. Na szczególne wskazanie zasługują tu teksty autorskie zawarte w „Studiach Edukacyjnych”:

- *Samowiedza, samoocena i standardy osobiste jako determinanta rozwoju jednostki*, nr 20/2012
- *Komunikacja międzypokoleniowa – rozważania wokół różnic kulturowych*, nr 21/2012
- *Podmiotowość a tożsamość współczesnego człowieka w przestrzeni rodzinnej. Dyskurs teoretyczny*, nr 31/2014
- *Rozmowy młodzieży z rodzicami. Narracja z perspektywy młodzieży*, nr 45/2017)
- *Przestrzeń międzygeneracyjna – relacja młodzieży z rodzicami*, nr47/2018.

Cztery ze wskazanych mają charakter przeglądowy i wskazują na umiejętność doboru i konstruktywnego wykorzystania literatury z zakresu nauk społecznych w toku sprawnie prowadzonych analiz teoretycznych. Jeden z nich (2017) jest dobrze poprowadzoną relacją z badań sondażowych.

W omawianym obszarze tematycznym mieści się także kolejna wartościowa publikacja Habilitantki, mianowicie redagowana przez Nią praca zbiorowa zatytułowana *Międzypokoleniowe relacje młodzieży z rodzicami. Wybrane konteksty edukacyjne* (Leszno, 2016), zawierająca - poza wprowadzeniem –także dwa teksty autorskie: *Dialogi w przestrzeni międzygeneracyjnej a jakość relacji młodzież-rodzice* oraz *Emocje w relacjach między młodzieżą a jej rodzicami*. To intersujące, spójne kompendium wiedzy o wybranych deskryptorach relacji młodzieży z rodzicami, zawierające teksty teoretyczne i empiryczne o zróżnicowanym poziomie zaawansowania, skupione wokół poszukiwania odpowiedzi na pytanie jak w kulturze indywidualizmu kształtować satysfakcjonujące relacje wymagające umiejętności rozpoznawania emocji i potrzeb wszystkich uczestników interakcji.

W drugim wyszczególnionym przez Habilitantkę obszarze tematycznym związanym z edukacyjnymi kontekstami funkcjonowania młodzieży pojawiają się przede wszystkim teksty autorskie i współautorskie w pracach zbiorowych, na szczególne podkreślenie zasługują zaś dwie prace zbiorowe współredagowane przez Habilitantkę tj.:

- wspólnie z I. Nowosad – *Potencjał szkoły w tworzeniu więzi ze środowiskiem* (2013) z tekstem Habilitantki pt. *Poczucie tożsamości i własnej wartości uczniów w relacjach interpersonalnych wynikających z roli rodziny i szkoły* oraz
- wspólnie z I. Nowosad i A. Soroką –Fedorczyk – *Edukacja w kulturze. Kultura (w) edukacji. Studium porównawcze wybranych aspektów funkcjonowania szkolnictwa w Polsce i Słowacji* (2016) ze współautorskim tekstem Habilitantki (z I. Nowosad) pt. *Zmiany we współczesnym modelu edukacji – zmianami w kulturze szkoły. Raporty z badań a oczekiwania społeczne* oraz tekstem autorskim zatytułowanym *Jakość kontaktu interpersonalnego w relacji międzypokoleniowej uczeń-nauczyciel*.

Generalizując, zarówno studia teoretyczne, jak i prace badawcze Habilitantki odznaczają się dobrym poziomem merytorycznym, są bogate informacyjnie, służą konstruktywnemu przeglądowi szerokiej literatury przedmiotu i pogłębieniu charakterystyki wybranych obszarów tematycznych. Dr Ewa Karmolińska-Jagodzik jawi się w nich jako refleksyjny pedagog dostrzegający ważne problemy społeczne, uwrażliwiony na edukacyjne i rodzinne konteksty funkcjonowania adolescenta.

Konkludując, dorobek naukowo-badawczy Habilitantki jest duży w kategoriach ilościowych i istotny w kategoriach jakościowych – przede wszystkim z punktu widzenia teorii i praktyki relacji międzyludzkich, w tym relacji rodziców z dorastającymi dziećmi. Opracowania teoretyczne i badawcze dr Karmolińskiej-Jagodzik wnoszą pewne nowe jakości do pedagogicznego opisu i analizy tych fenomenów, ukazując charakterystyczne cechy oraz blokady procesu komunikacyjnego, przede wszystkim z perspektywy adolescenta poszukującego swojej tożsamości w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości społeczno-kulturowej, stawiającej przed nastolatkiem szereg wyzwań, nieobecnych w poprzednich pokoleniach. Z tego punktu widzenia na docenienie (mimo podejmowanych przeze mnie polemik o charakterze metodologicznym) zasługuje główne osiągnięcie Habilitantki – monografia autorska *Dialogi międzygeneracyjne. Komunikacja młodzieży z rodzicami*.

Dr Ewa Karmolińska-Jagodzik jest także bardzo aktywnym i zaangażowanym dydaktykiem i niewątpliwie wyróżniającym się pracownikiem w zakresie popularyzacji wiedzy psychopedagogicznej i aktywności w relacjach z podmiotami otoczenia społeczno-edukacyjnego (także związanej z działalnością projektową – diagnostyczną i aplikacyjną). To obszary działalności pedagoga- naukowca niezwykle ważne zważywszy na praktyczny charakter pedagogiki i stojące przed nią zadania edukacyjne.

Działalność naukowa, dydaktyczna i popularyzatorska dr Ewy Karmolińskiej-Jagodzik, ze szczególnym uwzględnieniem głównego osiągnięcia naukowego, spełniająca ustawowe wymagania stawiane w przewodach habilitacyjnych, zasługuje na ocenę pozytywną. Popieram wniosek o nadanie dr Ewie Karmolińskiej-Jagodzik stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

